

De resultaten maken Europa tot een sterk verhaal

door Max van den Berg

Het Europese project is een groot succes. In de afgelopen vijftig jaar zijn de Europese lidstaten erin geslaagd een Europees huis te bouwen waarin ieder een eigen kamer heeft, maar waar voor gezamenlijke problemen naar gezamenlijke oplossingen wordt gezocht. Veel van de geboekte resultaten waren ondenkbaar geweest zonder effectieve samenwerking tussen de Europese landen. Denk aan de vervuilde Rijn en de nieuwe eenheid met de voormalige Oostbloklanden. Maar ook en vooral de interne markt heeft Nederland en andere Europese landen ongekende welvaart en enorme banengroei gebracht. Dat is niet zo vanzelfsprekend als het lijkt, als je bedenkt hoeveel industrie er verdwenen is in de afgelopen decennia.

De resultaten maken Europa tot een sterk verhaal. Maar toch heeft het niet dat imago. Hoe komt dat? Abram de Swaan (meinummer *Roodkoper*) denkt dat het te maken heeft met een 'onberedeneerde angst voor verandering'. Maar er zijn natuurlijk meer redenen. Mensen denken bij Europa aan bureaucratie, rompslomp of, in de woorden van de SP, 'bemoeial Brussel'. Niet aan een samenwerkingsverband dat economische welvaart creëert en al decennialang vrede en stabiliteit op het Europese grondgebied garandeert. Die aspecten van Europa blijven veelal onderbelicht. Maar toch is de kritiek ook niet onterecht. Er bestaat in Brussel de neiging te veel naar zich toe te willen trekken. Dat is niet praktisch en het ondermijnt zonder meer het draagvlak voor de Europese samenwerking. Er zijn nog altijd veel tekortkomingen. De manier waarop besluiten worden genomen, is vaak traag en ondoorzichtig. Akkoordjes worden gemaakt in achterkamertjes. En er is onvoldoende democratische controle.

Als lid van het Europees Parlement loop je dagelijks tegen deze tekortkomingen aan.

In de afgelopen acht jaar heb ik geprobeerd mijn steentje bij te dragen aan de oplossing ervan. Europa is een project in wording, het is niet af en waarschijnlijk zal het dat ook nooit zijn. Wanneer je ergens ontevreden over bent, moet je het proberen te veranderen, met alternatieven komen. Met simpelweg blijven zeggen wat er allemaal niet goed gaat, los je niets op. En Abram de Swaan heeft gelijk wanneer hij zegt dat Nederland het zich niet kan veroorloven om tegen Europa te zijn. Het is in ons belang voluit mee te doen en te denken in Europa.

Dat is maar in beperkte mate gebeurd na het Nederlandse 'nee' tegen het grondwettelijk verdrag. Er was eerder een neiging ons terug te trekken achter de landsgrenzen. In de aanloop naar de verkiezingen kwam het thema 'Europa' nauwelijks aan bod. Toen Duitsland het EU-voorzitterschap overnam en het tot haar eerste prioriteit maakte een oplossing te vinden voor het vastgelopen grondwettelijk verdrag, kwam hierin enige verbetering. Maar deze lijkt van tijdelijke aard. Een goede week na de Europese top was er nauwelijks meer iets over het nieuwe verdrag te horen. In Engeland staan de kranten er dagelijks vol mee. Over het algemeen dragen de Britten de Europese Unie bepaald geen warm hart toe, maar Europa is er in elk geval wel een structureel thema.

In Nederland is het dat nog niet. Daarvoor is een politisering van het debat en een effectieve samenwerking met de Tweede Kamer, de Nederlandse provincies, regio's en maatschappelijke organisaties nodig. Ik heb altijd onderstreept dat Europa lokaal begint: tussen de burgers, in de steden en in de regio. Daar ligt de fundering van het Europese huis en het zijn ook de lokale en regionale overheden die de meeste Europese regelgeving uitvoeren. Actieve betrokkenheid bij Europese politiek van al deze lagen is essentieel voor de totstandkoming van een volwaardige Europese democratie. Een Europa dat niet begrepen en niet ondersteund wordt door haar burgers, zal niet effectief functioneren.

Nu het nieuwe verdrag er in grote lijnen ligt, moet de Nederlandse politiek ervoor waken dat het niet dezelfde fout maakt als in de aanloop naar het referendum over de grondwet. Dat geldt ook zeker voor de PvdA. Uit de grondwetcampagne moeten we een belangrijke les trekken. Namelijk dat goede en ook zeer tijdige informatievoorziening, en een heldere boodschap noodzakelijk is vanaf dag één, of er nou een referendum komt of niet. Die boodschap is wat mij betreft heel simpel: we wonen in dit Europese huis. Er zijn bevoegdheden overgedragen naar Brussel en daar heeft Nederland veel profijt van gehad. Maar aan de tekortkomingen van Europa moet wat gedaan worden. Weglopen voor hervorming is als het ware een vluchtroute die doodloopt. We moeten ons dus richten op het aandragen van alternatieven en het zoeken naar verbetering van de Europese 'huisregels'.

Het nieuwe verdrag is een verzameling van 'alternatieven' die ervoor moeten zorgen dat Europa beter en democratischer functioneert. Het resultaat zal (wederom) geen 'superstaat Europa' zijn. Hierover zijn in de afgelopen tijd vele angstpraatjes verspreid, zoals in de SP-nota waarvan een samenvatting was opgenomen in het meinummer van Roodkoper. In feite is er geen enkele lidstaat die een superstaat nastreeft, er is helemaal geen draagvlak voor. Dus een Europese superstaat is er niet en komt er ook niet.

Na acht jaar werkzaam te zijn geweest in het Europees Parlement, had ik wel wat ideeën over welke onderdelen het nieuwe verdrag naar mijn mening zou moeten bevatten. Bij het merendeel hiervan is dat ook daadwerkelijk gebeurd. Bijvoorbeeld wat de diensten van algemeen economisch belang betreft. De Europese interne markt is belangrijk, maar marktwerking is niet gewenst in alle onderdelen van de maatschappij. Voortaan is de publieke sector dankzij een speciaal protocol gevrijwaard van Europese interne marktregels. Ook ben ik als PvdA-er natuurlijk tevreden met de andere verbeteringen op sociaal gebied: het Handvest van de Grondrechten wordt juridisch bindend en er wordt een horizontale sociale clausule opgenomen in het nieuwe verdrag.

De leidraad in Europa moet wat mij betreft het subsidiariteitsprincipe zijn: Nederland waar het kan, Europa waar het moet. Dat is gewoon praktisch en resultaatgericht denken. Bij de Nederlandse invulling kunnen nationale parlementen een belangrijke rol spelen. Zij krijgen met het nieuwe verdrag dan ook meer invloed. Maar sommige grensoverschrijdende problemen kunnen we nu eenmaal niet effectief alleen aanpakken. Hierbij moeten we de Europese instrumenten optimaal benutten. Het nieuwe verdrag voorziet in een versterking van deze instrumenten. Zo worden klimaatbeleid en energiesolidariteit genoemd

als aandachtsvelden van de Unie. Een Hoge Vertegenwoordiger (voorheen gedoopt met de ongelukkig gekozen titel van minister van Buitenlandse Zaken) zal pogen het buitenlandbeleid van de Europese Unie beter te coördineren, en er komt een gemeenschappelijk beleid voor asiel en immigratie, met efficiënte bewaking van de gezamenlijke buitengrenzen.

Ook de Europese democratie gaat er stukje bij beetje op vooruit. De Europese burgers krijgen het burgerinitiatief en het Europees Parlement krijgt meer bevoegdheden. Dit hangt samen met het voornemen om vanaf 2014 het aantal terreinen uit te breiden waarbij met meerderheid van stemmen zal worden besloten in plaats van met unanimiteit. Dit houdt dus in dat bepaalde veto's worden opgegeven. Daarvoor in de plaats komt het systeem van de zogenaamde 'dubbele meerderheid'. Een voorstel wordt aangenomen als 55 procent van de lidstaten, die samen minimaal 55 procent van de Europese burgers vertegenwoordigen, ermee akkoord gaan. Het vetorecht blijft onder andere gehandhaafd op het gebied van buitenlands beleid, defensie en de begroting.

Het opgeven van het vetorecht op terreinen als misdaadpreventie en asielbeleid zien veel mensen en een aantal politieke partijen als een groot probleem. Nederland geeft daarmee haar soevereiniteit op en hevelt haar bevoegdheden zomaar over naar Brussel, zo wordt beweerd. In een kamerdebat over het nieuwe Europese Verdrag zegt SP-kamerlid Harry van Bommel dat de SP 'wel wil meedoen, maar niet wil dat de samenwerking wordt afgedwongen via meerderheidsbesluitvorming'. Dat beeld moet nodig genuanceerd worden. Bij meerderheidsstemming delen we onze soevereiniteit met zesentwintig andere lidstaten, het is niet alsof we geen enkele zeggenschap meer hebben. Ook wanneer met meerderheid wordt besloten in plaats van met unanimiteit, kan een voorstel geblokkeerd worden, maar dan door een paar landen samen.

Behalve dat het Europees Parlement meer bevoegdheden krijgt wanneer er met meerderheidsstemming wordt besloten, zijn er nog meer voordelen aan het opgeven van het veto. Wanneer een land een veto uitbrengt, is het resultaat dat er niets bereikt wordt en de oplossing voor een probleem simpelweg uitblijft. Maar ook wanneer het veto niet daadwerkelijk ingezet wordt, heeft het vaak negatieve invloed. Om een veto te voorkomen wordt namelijk vaak bij voorbaat al laag ingezet, waarna lidstaten instemmen met een geheel uitgekleed voorstel. De achterkamertjes worden hierbij niet geschuwd. Bij meerderheidsbesluitvorming worden landen eerder gedwongen om echt te onderhandelen om zo tot een oplossing te komen waar iedereen zich in kan vinden. Praten is altijd beter dan blokkeren.

Maar toch blijft de SP faliekant tegen het opgeven van veto's. Naar mijn mening nemen Jan Marijnissen en Harry van Bommel hiermee een aantrekkelijke, doch onmogelijke positie in. Je kunt niet aan de ene kant verklaren dat je een Europese Unie wilt waarin grensoverschrijdende problemen effectief en gezamenlijk worden aangepakt, terwijl je aan de andere kant de noodzakelijke instrumenten om dit te bereiken blokkeert. Het opgeven van veto's brengt een effectieve aanpak van misdaad of asielproblematiek veel dichterbij. Tegelijkertijd krijgt het Europees Parlement meer bevoegdheden. Dit betekent winst voor de Europese democratie, iets dat hard nodig is, zo vindt ook de SP. Het nieuwe

verdrag pakt een hoop van de eerder opgesomde kritiekpunten aan. Het is niet ideaal, het blijft een compromis. Maar het betekent toch een absolute verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Nu komt het er dus op aan: kies je voor hervorming en verbetering, of blijf je zitten met hetzelfde Europa waar je kritiek op uit zonder met alternatieven te komen?

Nu mijn vertrek uit Brussel dichterbij komt, merk ik dat ik nog steeds enthousiast ben over alles wat er bereikt is door de Europese samenwerking. Dit ondanks de kritiekpunten, die ook ik heb. Maar terugkijkend zie ik ook dat de democratie binnen Europa stukje bij beetje uitgebreid wordt. In de loop van de jaren zijn de bevoegdheden van het Europees Parlement gestaag uitgebreid en zijn vele successen geboekt. De strijd voor een volledige parlementaire democratie is nooit in één dag gestreden. Maar er is wel vooruitgang en daar gaat het om. Het nieuwe verdrag is ook vooruitgang, een verbetering ten opzichte van de huidige situatie. En weer een stapje in de richting van een democratische en slagvaardige Europese Unie.

Max van den Berg (PvdA) is Europarlementariër en wordt commissaris van de koningin in Groningen

uit: Roodkoper, 12e jaargang, nummer 4 – november 2007